

Ocena kierunków zmian polskiego prawa bilansowego – między potrzebami informacyjnymi użytkowników a oczekiwaniami uproszczeń w rachunkowości

Waldemar Gos*

Streszczenie: *Cel* – Celem artykułu jest określenie i ocena kierunków zmian polskich regulacji rachunkowości.

Metodologia badania – W opracowaniu wykorzystano metodę analizy źródeł oraz metody dedukcji i indukcji. *Wynik* – W opracowaniu wykazuje się, że zmiany regulacji rachunkowości powinny być powiązane z informacyjnymi potrzebami użytkowników.

Oryginalność/wartość – W artykule stawia się hipotezę, że regulacje z zakresu rachunkowości powinny ułatwiać nie tylko sporządzanie sprawozdań finansowych, ale również prowadzenie ksiąg rachunkowych.

Słowa kluczowe: rachunkowość, sprawozdawczość finansowa, informacja, prawo bilansowe

Wprowadzenie

„Teoria rachunkowości jest ściśle związana z praktyką, ponieważ jest formułowana na jej podstawie, a równocześnie stanowi podstawę działań praktycznych, opartych na uogólnieniach, które wynikają z kojarzenia indukcyjnej metody poznawania z metodą dedukcyjną” (Burzym 2008: 76). W związku z tym można postawić tezę, że regulacje prawne powinny stanowić uogólnienie działań praktycznych, a przestrzeganie tych regulacji pozwala tak prowadzić księgi rachunkowe i sporządzać sprawozdanie finansowe, aby użytkownicy mogli dokonywać określonych ocen, a w konsekwencji – podejmować wiele typów decyzji.

Analizując współczesne trendy, wymagania użytkowników, a także regulacje prawne, można zauważyć, że „poezja” są oczekiwania i potrzeby informacyjne różnych użytkowników, co przejawia się w zakresie i formie ujawnianych informacji¹. Natomiast „prozę” stanowi praca służb finansowo-księgowych, próbujących nadążyć za rosnącymi potrzebami informacyjnymi. Można więc odnieść wrażenie, że najważniejsza jest „poezja” sprawozdań finansowych, a drugorzędne znaczenie ma codzienna, całoroczna „proza” związana z pracą księgowych (Gos 2011: 30).

---

* prof. dr hab. Waldemar Gos, Instytut Rachunkowości, Uniwersytet Szczeciński, e-mail: wgoss@wneiz.pl

¹ Wydaje się wątpliwe stwierdzenie, że użytkownicy sprawozdania finansowego potrzebują tak wielu informacji, ile znajduje się w sprawozdaniu finansowym.

W uzasadnieniach do zmian regulacji prawa bilansowego można przykładowo spotkać następujące zapisy:

1. „...należy mieć na uwadze, że przyjęty kierunek zmian wpisuje się w działanie rządu, zmierzające do poprawy warunków wykonywania działalności gospodarczej i ograniczenie lub zniesienie barier hamujących rozwój przedsiębiorczości, poprzez możliwość sporządzania uproszczonego sprawozdania finansowego przez jednostki mikro”².
2. „Uzasadnieniem dla dyrektyw jest konieczność ustanowienia wymogu sporządzania sprawozdań finansowych przez spółki akcyjne oraz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz określenie pewnych wymogów minimalnych w celu zwiększenia porównywalności sprawozdań finansowych w UE. To z kolei powinno doprowadzić do lepszego funkcjonowania jednolitego rynku, a ściślej rzecz biorąc, do większej dostępności finansowania, zmniejszenia kosztów kapitału oraz zwiększenia transgranicznej wymiany handlowej oraz aktywności w zakresie połączeń i przejęć przedsiębiorstw”³.

Analizując przedstawione stwierdzenia, można odnieść wrażenie, że potrzeba zmian regulacji rachunkowości wynika z jednej strony z potrzeb informacyjnych użytkowników lub – z drugiej strony – konieczności wprowadzania uproszczeń sprawozdań finansowych. W związku z tym cel artykułu stanowi określenie i ocena kierunków zmian regulacji rachunkowości (prawa bilansowego).

W artykule posłużono się takimi metodami badawczymi, jak analiza literatury i aktów prawnych, metoda obserwacji i analizy dokumentów.

1. Zakres przedmiotowy rachunkowości

Podejmując próbę odpowiedzi na pytanie, czego powinny dotyczyć zmiany regulacji rachunkowości, należy przypomnieć przedmiotowy zakres rachunkowości. Przedmiotem rachunkowości jako nauki są systemy, metody, formy oraz zasady organizacji i techniki dokonywania systematycznych, chronologicznych, ciągłych, zupełnych, udokumentowanych zapisów, jak też ich uogólnień w postaci określonych ze sobą powiązanych wskaźników finansowych, odzwierciedlających zjawiska i procesy gospodarcze, zachodzące w przedsiębiorstwach i instytucjach (Terebucha 1960: 50). Rachunkowość obejmuje księgowość, kalkulację i sprawozdawczość finansową (Terebucha 1960: 64).

Zgodnie z Ustawą o rachunkowości (Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, dalej Uor) rachunkowość obejmuje:

- przyjęte zasady (politykę) rachunkowości,

---

² Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie Ustawy o rachunkowości z 22 lipca 2013 r., www.mf.gov.pl, (15.10.2013).

³ Uzasadnienie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, www.mf.gov.pl, (15.10.2013).

- prowadzenie na podstawie dowodów księgowych ksiąg rachunkowych, ujmujących zapisy zdarzeń w porządku chronologicznym i systematycznym,
- okresowe ustalanie lub sprawdzanie drogą inwentaryzacji rzeczywistego stanu aktywów i pasywów,
- wycenę aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego,
- sporządzanie sprawozdań finansowych,
- gromadzenie i przechowywanie dowodów księgowych oraz pozostałej dokumentacji przewidzianej Ustawą,
- poddanie badaniu i ogłaszanie sprawozdań finansowych⁴.

Można więc jednoznacznie stwierdzić, że zakres rachunkowości określony w Ustawie o rachunkowości jest prawidłowy i obejmuje wszystkie jej elementy, co znalazło wyraz w konstrukcji Uor, która zawiera następujące rozdziały:

- rozdział 1 – przepisy ogólne (zakres podmiotowy, definicje podstawowych pojęć, nadrzędne zasady rachunkowości),
- rozdział 2 – prowadzenie ksiąg rachunkowych (zakres dokumentacji zasad – polityki – rachunkowości, miejsce prowadzenia ksiąg rachunkowych, otwieranie i zamykanie ksiąg rachunkowych, charakterystyka ksiąg rachunkowych, dowody księgowe, cechy ksiąg rachunkowych, poprawianie błędów księgowych),
- rozdział 3 – inwentaryzacja,
- rozdział 4 – wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego (parametry wartości, wycena w przypadku braku zasadności kontynuacji działalności, wycena operacji gospodarczych oraz aktywów i pasywów w walutach obcych, wycena środków trwałych, wycena wartości niematerialnych i prawnych, wycena zapasów, przychody i koszty z tytułu długoterminowych umów, wycena aktywów finansowych oraz innych inwestycji, aktualizacja należności, tworzenie rezerw, kapitały, podatek odroczone, rozliczenia międzyokresowe przychodów i kosztów, elementy wyniku finansowego),
- rozdział 4a – łączenie się spółek (istota, metody),
- rozdział 5 – sprawozdanie finansowe jednostki (zakres, ogólne zasady sporządzania elementów sprawozdania finansowego, sprawozdanie z działalności, szczegółowość sporządzania sprawozdania finansowego, sprawozdanie łączne, podpisywanie i zatwierdzanie sprawozdania finansowego, zdarzenia po dniu bilansowym, błędy z lat ubiegłych),
- rozdział 6 – skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy kapitałowej (zakres skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zwolnienia z obowiązku sporządzania, metody konsolidacji),

---

⁴ Można oczywiście zastosować inne niż przyjęte w Ustawie o rachunkowości kryteria klasyfikacji zakresu rachunkowości. Nie zmieni to jednak poglądu, że sprawozdawczość finansowa jest jednym z elementów systemu rachunkowości.

- rozdział 7 – badanie i ogłaszanie sprawozdań finansowych (zakres podmiotowy, cel badania, dokumentacja przebiegu badania, ogłaszanie sprawozdania finansowego),
- rozdział 8 – ochrona danych,
- rozdział 8a – usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych,
- rozdział 9 – odpowiedzialność karna,
- rozdział 10 – przepisy szczególne i przejściowe,
- załączniki – zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym.

Analizując poglądy na temat przedmiotowego zakresu rachunkowości oraz zakres rachunkowości przedstawiony w ustawie, należy stwierdzić, że regulacje prawne i ich zmiany nie mogą dotyczyć jedynie sprawozdawczości finansowej. Nie wydaje się więc celowa dyskusja dotycząca odpowiedzi na pytanie, jak powinna być nazwana regulacja prawa bilansowego: Ustawa o rachunkowości, Ustawa o rachunkowości finansowej, Ustawa o sprawozdawczości finansowej? Nazwa „Ustawy o rachunkowości” nie powinna być zmieniona. Ponadto regulacje prawne związane z rachunkowością powinny zawierać takie elementy, jak: prowadzenie ksiąg rachunkowych, zasady dokumentacji operacji gospodarczych, inwentaryzacja, badanie sprawozdań finansowych, ochrona danych księgowych. Bez prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych, przeprowadzanej inwentaryzacji nie jest możliwe sporządzenie sprawozdań finansowych. Ustawa o rachunkowości nie reguluje, oczywiście, całokształtu zagadnień pozostających w zakresie rachunkowości jako nauki lub praktyki. Regulowana jest część obowiązkowa, stanowiąca bazę do stworzenia w jednostkach gospodarczych przede wszystkim systemu rachunkowości finansowej, dzięki któremu można sporządzać sprawozdania finansowe. Jednak w wielu jednostkach, przede wszystkim małych i średnich przedsiębiorstwach, ta sama rachunkowość regulowana ustawą jest też najczęściej podstawą tworzenia i informacji menedżerskiej, a więc stanowi część rachunkowości zarządczej.

W tym miejscu warto wspomnieć o Krajowych Standardach Rachunkowości oraz stanowiskach Komitetu Standardów Rachunkowości⁵. Dotyczą one najczęściej zasad ujmowania, wyceny danych zasobów lub procesów oraz sporządzania sprawozdań finansowych. Tylko jedna interpretacja dotyczy prowadzenia ksiąg rachunkowych⁶. Wydaje się, że powinny być opracowane również inne standardy, jak: przeprowadzanie inwentaryzacji, ochrona danych księgowych, rachunkowość „w chmurze”.

---

⁵ Autor niniejszego artykułu jest zwolennikiem stosowania nazwy „standardy rachunkowości”, a nie „standardy sprawozdawczości finansowej”.

⁶ Komunikat nr 10 Ministra Finansów z dnia 18 maja 2010 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia stanowiska Komitetu w sprawie niektórych zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych, Dz. Urz. Min. Fin. z 2010 r., nr 6, poz. 26.

2. Wybrane propozycje zmian regulacji w zakresie rachunkowości

Zmiany prawa bilansowego dotyczą najczęściej określenia zasad uznawania, wyceny prezentacji zasobów i procesów występujących w przedsiębiorstwie. Przykłady proponowanych zmian Ustawy o rachunkowości zawarto w tabeli 1.

Tabela 1

Propozycje zmian Ustawy o rachunkowości

Wyszczególnienie	Charakterystyka zagadnienia	Propozycja zmiany
Wycena nieruchomości klasyfikowanych do środków trwałych	Brak rozwiązań dotyczących aktualizacji wartości środków trwałych powoduje, że wartość posiadanych przez jednostki nieruchomości, w tym gruntów, na ogół odbiega od realnej ich wartości rynkowej.	Dopuszczyć, na zasadach dobrowolności, przeszacowanie nieruchomości, pod warunkiem że aktualna wartość netto obiektu różni się od wartości rynkowej tych nieruchomości co najmniej o 10%.
Inwestycje w nieruchomości	Możliwość wynikowego rozliczania zmian wartości inwestycji w nieruchomości (przejęta w ślad za MSR/MSSF, brak takich rozwiązań w dyrektywie UE) jest sprzeczne z zasadą ostrożności, budzi poważne wątpliwości.	Odejść od wynikowego rozliczania zmian wartości inwestycji w nieruchomości. Skutki przeszacowania rozliczać w korespondencji z kapitałem z aktualizacji wyceny.
Wycena majątku likwidowanej jednostki	Obecne rozwiązania Ustawy o rachunkowości (art. 29 i 36) stanowią, że w bilansie na dzień rozpoczęcia likwidacji lub upadłości należy wykazywać majątek w cenach sprzedaży netto nie wyższych od wartości księgowej netto. Powoduje to nieprzydatność sprawozdania finansowego dla wszczętego postępowania likwidacyjnego. Trudno odpowiedzieć na pytanie: jaka jest wartość majątku, którą można spieniężyć?	Postanowienia art. 39 i 36 ust. 3 Ustawy o rachunkowości wymagają rewizji.
Aktywa z tytułu straty podatkowej	W dyrektywie UE nie wskazuje się na zasady ustalania odroczonego podatku. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego i straty podatkowej są aktywami warunkowymi i powinny być wykazane pozabilansowo.	W Ustawie o rachunkowości należałoby wykluczyć możliwość wykazywania w bilansie aktywów z tytułu podatku dochodowego od straty podatkowej, czyli powinny być wykazywane pozabilansowo.
Niezakończona umowa o długotrwałe usługi	Dyrektywa UE nie określa zasad rozliczania długoterminowych umów. Dlatego w ustawie są przyjęte rozwiązania przewidziane w MSR/MSSF, które rodzą wiele pytań.	Należy zastanowić się nad wycofaniem z ustawy możliwości wykazywania zysku z częściowo wykonanych umów i pozostawienie jako reguły wycenę metodą zysku zerowego, a więc po rzeczywistym koszcie wytworzenia nie wyższym od kosztów, których pokrycie przez zamawiającego jest prawdopodobne.
Błędy z lat ubiegłych	Z wielu przyczyn wynik finansowy prezentowany w sprawozdaniu finansowym może być obciążony znaczącym błędem, który jest ujawniany w przyszłości, jako wynik z lat ubiegłych.	Należy zastanowić się nad rozwiązaniem, aby skutki błędów były ujmowane w wyodrębnionej pozycji rachunku zysków i strat. Takie rozwiązanie zmuszałoby zarząd do „wytłumaczenia się” z owego błędu i przesłanek jego wystąpienia.
Stosowanie dyskonta	Stosowanie skorygowanej ceny nabycia do wyceny wybranych aktywów i zobowiązań.	Celowe byłoby ustalenie (doprecyzowanie) w ustawie zasad stosowania dyskonta, sposobu wyznaczania stopy procentowej, zasad przyjmowania horyzontu czasowego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Dudek (2013): 2–7.

Warto podkreślić, że zmiany Ustawy o rachunkowości muszą być zgodne z dyrektywą UE z 26 czerwca 2013 roku w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych

sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów jednostek (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/23/UE z 26 czerwca 2013 r.). Niestety, wspomniana dyrektywa nie reguluje zagadnień dotyczących prowadzenia ksiąg rachunkowych, a nawet nie zawiera postanowienia, co wydaje się błędne, że jednostkowe sprawozdanie finansowe powinno wynikać z prawidłowych ksiąg rachunkowych prowadzonych według zasady podwójnego zapisu (Fedak, Karniewska-Mazur 2013: 3). Jeżeli Ustawa o rachunkowości nie będzie regulowała takich zagadnień, jak: zasady dokumentacji operacji gospodarczych, prowadzenie ksiąg rachunkowych, przeprowadzanie inwentaryzacji, ochrona danych księgowych, to nie będzie to pełna Ustawa o rachunkowości. Wymienionych elementów rachunkowości nie można pominąć.

3. Regulacje prawa dla mikro- i małych przedsiębiorstw

Przyjęte w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/23/UE z 26 czerwca 2013 roku rozwiązania zmieniają dotychczasowe przepisy dla mikro- i małych jednostek, co skutkuje zmianami Ustawy o rachunkowości (tab. 2).

Tabela 2

Kierunki zmian przepisów o rachunkowości

Jednostki	Kryteria charakteryzujące jednostkę	Uproszczenia/dodatkové obowiązki
1	2	3
Mikro	<p>W myśl postanowień dyrektywy 2013/34/UE do jednostek mikro zalicza się spółki akcyjne, spółki z o.o., spółki komandytowo-akcyjne oraz spółki osobowe przez nie tworzone, które na dzień bilansowy nie przekroczyły limitów dwóch z trzech następujących kryteriów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – limit ten został określony w wysokości 1 500 000 zł), – przychody netto ze sprzedaży 700 000 euro (w projekcie zmian w Polsce limit ten został określony w wysokości 3 000 000 zł), – przeciętne zatrudnienie w roku obrotowym po przeliczeniu na pełne osoby dziesięciu osób. <p>W polskich rozwiązaniach do jednostek stosujących uproszczenia przewidziane dla jednostek mikro zalicza się również:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inne osoby prawne, oprócz jednostek sektora finansów publicznych oraz jednostek działających na podstawie prawa bankowego oraz przepisów o obrocie papierami wartościowymi, o funduszach inwestycyjnych, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, a także oddziały przedsiębiorstw zagranicznych, które w roku obrotowym oraz w roku poprzedzającym ten rok nie osiągnęły dwóch z trzech wielkości określonych w zmienionej ustawie, 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządzanie uproszczonego sprawozdania finansowego składającego się ze skróconego bilansu oraz rachunku zysków i strat, – zwolnienie z obowiązku sporządzania informacji dodatkowej oraz sprawozdania z działalności, – pomijanie w wycenie takich parametrów, jak: wartość godziwa, skorygowana cena nabycia.

1	2	3
	<ul style="list-style-type: none"> – stowarzyszenia, związki zawodowe, organizacje pracodawców, izby gospodarcze, przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych, społeczno-zawodowe organizacje rolników, organizacje samorządu zawodowego i organizacje samorządu gospodarczego rzemiosła – jeżeli nie prowadzą działalności gospodarczej, – osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych, spółki partnerskie, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży za poprzedni rok obrotowy wynosiły równowartość w walucie polskiej nie mniej niż 1 200 000 euro i nie więcej niż 2 000 000 euro lub których przychody netto ze sprzedaży za poprzedni rok obrotowy są niższe niż równowartość w walucie polskiej 1 200 000 euro, a które dobrowolnie stosują prowadzenie ksiąg rachunkowych. 	
Małe	<p>Jednostki małe to jednostki, które na dzień bilansowy nie przekraczają co najmniej dwóch kryteriów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – suma bilansowa 4 000 000 euro, – roczne przychody netto ze sprzedaży 8 000 000 euro, – średnia liczba zatrudnionych w roku obrotowym wynosi pięćdziesiąt osób. 	<ul style="list-style-type: none"> – brak obowiązku sporządzania rachunku przepływów pieniężnych oraz zestawienia ze zmian kapitału (funduszu) własnego, – ograniczenie zakresu informacji dodatkowej.
Średnie	<p>Za średnie jednostki uważa się te, które na dzień bilansowy nie przekraczają co najmniej dwóch z trzech następujących kryteriów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – suma bilansowa 20 000 000 euro, – roczne przychody netto ze sprzedaży 40 000 000 euro, – średnia liczba zatrudnionych w roku obrotowym 250 osób. 	
Duże	<p>Jednostki, które na dzień bilansowy przekraczają co najmniej dwa kryteria określone dla jednostek średnich.</p>	<p>Wprowadzenie obowiązku sporządzania sprawozdania o płatnościach na rzecz administracji rządowych.</p>

Źródło: opracowanie na podstawie Dyrektywy z 26 czerwca 2013 r. nr 34 w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek; Dadacz (2014): 2–6; Ustawa o rachunkowości.

Z podziałem jednostek i wskazaniem dla nich regulacji dotyczących prowadzenia rachunkowości, w tym obowiązków sprawozdawczych, wiąże się również wskazanie obowiązku badania sprawozdań finansowych przez biegłego rewidenta. Bez względu, czy limit wielkości zatrudnienia, sumy bilansowej, przychodów netto ze sprzedaży będzie na dotychczasowym poziomie, czy też zostanie zmieniony, zawsze znajdzie się grupa jednostek stosująca przepisy Ustawy o rachunkowości, która będzie zwolniona z obowiązku badania sprawozdania finansowego. Nie przeprowadzając pogłębionych badań, można zaryzykować tezę, że w tych firmach głównym celem prowadzenia ksiąg rachunkowych jest dostarczenie informacji do rozliczeń podatkowych. Dlatego też regulacje prawne dla tych jednostek powinny być zbieżne z przepisami podatkowymi. W związku z tym należy wspomnieć o projekcie Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej dla małych

i średnich przedsiębiorstw, który nie doczekał się akceptacji⁷. Oznacza to, że należy się zastanowić, w jakim kierunku powinny zmierzać zmiany regulacji prawa bilansowego dla tych jednostek. Dotyczy to zarówno rewizji obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych przez małe jednostki, jak i zasad ujmowania, wyceny, ujawniania informacji oraz badania sprawozdania finansowego. Analiza ilościowa form ewidencji podatkowych, w tym ksiąg rachunkowych (tab. 3), potwierdza, że dominującą formą ewidencji jest podatkowa księga przychodów i rozchodów.

Tabela 3

Formy ewidencji prowadzone przez małe i średnie przedsiębiorstwa

Forma ewidencji/opodatkowania	Liczba przedsiębiorstwa			Udział %		
	rok 2005	rok 2010	rok 2012	rok 2005	rok 2010	rok 2012
Karta podatkowa	227 006	95 832	84 581	13,56	5,56	4,71
Ewidencja przychodów	287 111	350 995	337 648	17,51	20,33	18,81
Podatkowa księga przychodów i rozchodów	1 023 983	1 138 768	1 195 181	61,17	65,94	66,59
Księgi rachunkowe	135 839	141 063	177 532	8,11	8,17	9,89
Ogółem	1 673 939	1 726 658	1 794 942	100,00	100,00	100,00

Źródło: *Działalność...* (2007): 33; *Działalność...* (2011): 41; *Działalność...* (2013): 49.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na propozycję modyfikacji prawa bilansowego dla małych przedsiębiorstw (Gos, Hońko 2013: 41). Propozycja dotyczy integracji rozwiązań wynikających z prawa bilansowego i prawa podatkowego oraz uproszczenia narracyjnej części sprawozdawczości finansowej. Dostosowanie rozwiązań księgowych do potrzeb małych przedsiębiorstw może obejmować następujące obszary (Gos, Hońko 2013: 42):

- maksymalne zbliżenie wyniku finansowego do podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym,
- zmniejszenie liczby wariantowych rozwiązań, głównie w zakresie wyceny,
- wzorzec uproszczonej informacji dodatkowej.

Jednak można stwierdzić, że przy sprawnym, a przecież najczęściej stosowanym, komputerowym systemie rachunkowości uproszczenia sprawozdania finansowego nie mają istotnego znaczenia. Dodatkowa pracochłonność jest najczęściej związana z rozbieżnościami między prawem bilansowym a podatkowym. Dlatego nie można mówić o uproszczeniu sprawozdawczości, jeżeli nie będzie dyskusji związanej z:

- modelem ewidencji stosowanym przez małe i średnie przedsiębiorstwa⁸, dotyczy to szczególnie odpowiedzi na pytanie: czy nie warto wprowadzić pośredniego modelu

⁷ Szerzej na ten temat zobacz: Czaja-Cieszyńska (2012).

⁸ Przykładowy model rachunkowości dla małych przedsiębiorstw zaproponowano w opracowaniu Fedak, Osikowicz (2009): 13 i dalsze.

- ewidencji między podatkową księgą przychodów i rozchodów a księgami rachunkowymi?,
- stosowanymi zasadami rachunkowości, szczególnie zasadami wyceny aktywów i zobowiązań,
  - eliminacją różnic między prawem bilansowym a podatkowym.

4. Regulacje w zakresie raportowanie danych niefinansowych

Projekt dyrektywy dotyczącej sprawozdawczości finansowej zakłada rozszerzenie zakresu informacji niefinansowych, ujawnianych w sprawozdaniu z działalności dużych jednostek o istotne informacje dotyczące co najmniej (Dadacz 2013: 8):

- środowiska,
- kwestii społecznych i pracowniczych,
- poszanowania praw człowieka,
- przeciwdziałania korupcji i łapownictwu.

Zasada „stosuj lub wyjaśnij” (*comply or explain*) polega na tym, że w sytuacji, gdy jednostka nie prowadzi polityki w zakresie danego zagadnienia, ma obowiązek ujawnić ten fakt oraz podać jego przyczyny.

Parlament Europejski na sesji plenarnej 15 kwietnia 2014 roku przegłosował tekst projektu legislacyjnego dotyczącego dyrektywy w sprawie raportowania informacji niefinansowych, odzwierciedlający wstępne porozumienie Parlamentu i Rady UE. Nowelizacja dyrektywy 2013/34/UE dotyczącej rachunkowości spowoduje m.in. konieczność nowelizacji Ustawy o rachunkowości, gdyż dyrektywa przewiduje wprowadzenie:

- obowiązkowego raportowania minimum informacji niefinansowych, związanych z tzw. społeczną odpowiedzialnością biznesu, przez duże jednostki zainteresowania publicznego, mające powyżej pięciuset pracowników, w ramach sprawozdania z działalności lub w formie odrębnego raportu,
- obowiązku ujawniania polityki różnorodności w zakresie składu organów spółki przez duże spółki notowane.

W polskim prawie bilansowym dane niefinansowe są najczęściej ujawniane w sprawozdaniu z działalności, o którym mowa w art. 49 UoR oraz Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 9 „Sprawozdanie z działalności”⁹. Sprawozdanie z działalności ma charakter opisowo-liczbowy i zindywidualizowany, gdyż odzwierciedla specyfikę działalności jednostki oraz przedstawia jej dokonania i zamierzenia. Dlatego nie jest ani możliwe, ani zasadne tworzenie jednolitego, szczegółowego wzorca takiego sprawozdania. W związku z tym standard zawiera tylko wskazówki odnoszące się do pożądanых cech, zawartości

---

⁹ Komunikat nr 4 Ministra Finansów z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia Krajowego Standardu Rachunkowości nr 9 „Sprawozdanie z działalności”, Dz. Urz. Min. Fin. z 2014 r., poz. 17.

i układu sprawozdania z działalności oraz zasad jego sporządzania i prezentacji (Hońko, Mućko 2013).

Zgodnie z przepisami Ustawy o rachunkowości sprawozdanie z działalności jednostki powinno obejmować istotne informacje o stanie majątkowym i sytuacji finansowej, w tym ocenę uzyskiwanych efektów oraz wskazanie czynników ryzyka i opis zagrożeń, a zwłaszcza informacje o:

- zdarzeniach istotnie wpływających na działalność jednostki, jakie nastąpiły w roku obrotowym, a także po jego zakończeniu, do dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego,
- przewidywanym rozwoju jednostki,
- ważniejszych osiągnięciach w zakresie badań i rozwoju,
- aktualnej i przewidywanej sytuacji majątkowo-finansowej,
- nabyciu udziałów (akcji) własnych, a w szczególności celu ich nabycia, liczbie i wartości nominalnej, ze wskazaniem, jaką część kapitału zakładowego reprezentują, cenie nabycia oraz cenie sprzedaży tych udziałów (akcji) w przypadku ich zbycia,
- posiadanych przez jednostkę oddziałach (zakładach),
- instrumentach finansowych w zakresie ryzyka: zmiany cen, kredytowego, istotnych zakłóceń przepływów środków pieniężnych i utraty płynności finansowej, na jakie narażona jest jednostka, oraz przyjętych przez jednostkę celach i metodach zarządzania ryzykiem finansowym, łącznie z metodami zabezpieczenia istotnych rodzajów planowanych transakcji, dla których stosowana jest rachunkowość zabezpieczeń,
- stosowaniu zasad ładu korporacyjnego w przypadku jednostek, których papiery wartościowe zostały dopuszczone do obrotu na jednym z rynków regulowanych Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Sprawozdanie z działalności jednostki powinno również obejmować, jeżeli jest to istotne dla oceny sytuacji jednostki, wskaźniki finansowe i niefinansowe, łącznie z informacjami dotyczącymi zagadnień środowiska naturalnego i zatrudnienia, a także dodatkowe wyjaśnienia do kwot wykazanych w sprawozdaniu finansowym.

Uwagi końcowe

Na podstawie przedstawionych rozważań można sformułować następujące wnioski:

1. Regulacje prawne dotyczące rachunkowości powinny określać nie tylko zasady sporządzania sprawozdania finansowego, ale również dokumentacji operacji gospodarczych, sposobu prowadzenia ksiąg rachunkowych, przeprowadzania inwentaryzacji, ochrony danych, przechowywania dokumentów i ksiąg, czyli wszystkich elementów składających się na zakres rachunkowości.
2. Oczywiście można zastanowić się nad pytaniem: jak szczegółowa powinna być Ustawa o rachunkowości? Możliwe są różne rozwiązania, np. cały zakres rachunkowości

jest uregulowany w jednej ustawie dla wszystkich jednostek lub w kilku aktach prawnych i dodatkowo w krajowych standardach rachunkowości.

3. Należy zastanowić się nad modelem rachunkowości dla małych przedsiębiorstw. Dotyczy to wprowadzenia pośredniego modelu ewidencji między podatkową księgą przychodów i rozchodów a księgami rachunkowymi.
4. Niewątpliwie raportowanie danych niefinansowych może być ciekawym materiałem źródłowym o jednostce gospodarczej. Powstaje jednak wątpliwość. Każda pozycja wartościowa ujęta w sprawozdaniu finansowym jest bowiem potwierdzona dokumentami źródłowymi, ujęta w księgach rachunkowych. Natomiast informacje niefinansowe nie zawsze odznaczają się takimi cechami, jak wierność odzwierciedlenia, sprawdzalność (zob. Założenia koncepcyjne MSR/MSSF, 2013), które to cechy mają informacje finansowe.

Literatura

- Burzym E. (2008), *Spoleczna funkcja rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rady Naukowej nr 16, SKwP, Warszawa 2008.
- Czaja-Cieszyńska H. (2012), *Dostosowanie sprawozdawczości finansowej w mikro i małych przedsiębiorstwach w Polsce do Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*, CeDeWu.pl, Warszawa.
- Dadacz J. (2014), *Kierunki zmian przepisów o rachunkowości*, „Rachunkowość” nr 1, s. 2–10.
- Dudek J. (2013), *Zmiany Ustawy o rachunkowości – cele, propozycje*, „Rachunkowość” nr 5, s. 2–7.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/23/UE z 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/249/EWG, DzUrz UE L 182/19.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2005 roku*, GUS, Warszawa 2007.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2010 roku*, GUS, Warszawa 2011.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2012 roku*, GUS, Warszawa 2013.
- Fedak Z., Karniewska-Mazur M. (2013), *Kształt sprawozdania finansowego – próba oceny*, „Rachunkowość” nr 9.
- Fedak Z., Osikowicz M. (2009), *Optymalny model rachunkowości małych firm*, w: *Zasoby i procesy w rachunkowości jednostek gospodarczych*, red. T. Kiziukiewicz, Difin, Warszawa.
- Gos W. (2011), *Bilans. Znaczenie, koncepcje sporządzania, firmy prezentacji*, PWE, Warszawa.
- Gos W., Hońko S. (2013), *Rachunkowość małych przedsiębiorstw – diagnoza i propozycje modyfikacji prawa bilansowego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 313, Wrocław.
- Hońko S., Mućko P. (2013), *Sprawozdanie z działalności – raport z pogrnicza rachunkowości*, „Rachunkowość” nr 10.
- Komunikat nr 10 Ministra Finansów z dnia 18 maja 2010 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia stanowiska Komitetu w sprawie niektórych zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych, Dz. Urz. Min. Fin. z 2010 r. nr 6, poz. 26.
- Komunikat nr 4 Ministra Finansów z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia Krajowego Standardu Rachunkowości nr 9 „Sprawozdanie z działalności”, Dz. Urz. Min. Fin. z 2014 r., poz. 17.
- Terebucha E. (1960), *O istocie rachunkowości*, Zeszyty Naukowe Politechniki Szczecińskiej nr 13, Szczecin.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, DzU 2013, poz. 330 ze zm.
- Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie Ustawy o rachunkowości z 22 lipca 2013 r., www.mf.gov.pl (15.10.2013).
- Uzasadnienie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, www.mf.gov.pl (15.10.2013).
- Założenia koncepcyjne MSR/MSSF* (2013), w: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, SKwP, Warszawa.

**ASSESSMENT OF CHANGES IN THE POLISH ACCOUNTING REGULATIONS
– BETWEEN INFORMATIONAL NEEDS OF USERS’ AND THE EXPECTATIONS
FOR SIMPLIFICATION**

Abstract: *Purpose* – The purpose of the article is to present and assess directions of changes in the Polish accounting regulations.

Design/methodology/approach – The method of the source analysis as well as deductive and inductive reasons were used in the study.

Findings – The study shows that changes in the accounting regulations should be tied to informational needs of the users.

Originality/value – The following hypothesis was proposed: regulations of accounting should not only make the preparation of financial statements easier but also affect in the same way keeping the book accounts.

Keywords: accounting, financial reporting, information, accounting regulations

Cytowanie

Gos W. (2014), *Ocena kierunków zmian polskiego prawa bilansowego – między potrzebami informacyjnymi użytkowników a oczekiwaniami uproszczeń w rachunkowości*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 832, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 71, s. 61–72; www.wneiz.pl/frfu.